

Sociopolitical actions in social media and feeling of social justice; mediating role of social responsibility

Akbar Atadokht¹, Bahman Esmacili Anamagh²

Receive: Sep. 28, 2023, Accepted: March. 27, 2024

DOI: 10.22034/scm.2024.418418.1672

Abstract

Young people use social media for socio-political activism to change norms and policies. The current research was conducted with the aim of predicting socio-political actions based on the feeling of social justice, with the mediating role of social responsibility in young people (both women and men). The research method was descriptive and correlational (path analysis). The statistical population consisted of 11,030 undergraduate students at Mohaghegh Ardabili University. According to the Krejcie-Morgan sample size determination table, 397 individuals were selected as the sample using the convenience sampling method. The data collection tools were the Socio-Political Activities in Social Media Scale (SASSM; Wilf & Wray-Lake, 2024), the Social Responsibility Scale (Schuyt, Smit & Bekkers, 2004), and the Sense of Social Justice Scale (Hazarjiribi, 2013). Data were analyzed using SPSS 24 and AMOS 24 software. The findings showed significant relationships between the research variables ($P < 0.01$). In total, 82% of socio-political actions could be explained based on the feeling of social justice. The sense of social justice and social responsibility had a significant direct effect on socio-political actions on social media ($P < 0.001$). The indirect effect of the sense of social justice was $\beta = 0.53$, and the significance of the mediator variable of social responsibility was confirmed by the Sobel test. All path analysis indicators showed a good fit, and the research model was confirmed. Compared to men, women had significant differences in the main research variables ($P < 0.01$). It is concluded that a low sense of social justice, along with a high sense of social responsibility, predicts socio-political actions on social media. Compared to

1 - Professor, Department of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran, ak_atadokht@yahoo.com

2 - Ph.D. Student, Department of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. *Corresponding Author: esmaeilmarand@gmail.com

men, women report a lower sense of social justice, a higher sense of social responsibility, and greater socio-political engagement on social media.

Keyword: social media, social justice, Socio-political action, social responsibility

Introduction

Rapid developments in information technology and the emergence of social media have created a new form of human interaction, civic participation, and social action. In this new context, socio-political actions are no longer limited to formal and traditional arenas such as parties, civil society organizations, or street protests, but have also expanded to cyberspace and social networks. Social media users are now not only recipients of information, but also active producers and distributors of political and social messages. Therefore, it is important to understand the psychological and social factors that influence people's participation in these types of actions. One of the key concepts in this field is the sense of social justice. Social inequality is the unequal distribution of resources, living conditions, opportunities and rewards among individuals, groups and social classes such as gender (Abashidze et al, 2020). People who assess social justice in society as insufficient or unequal may be more inclined to participate in protest or reformist activities, even in cyberspace. However, a mere sense of injustice may not lead to protest action unless the individual has a sense of social responsibility; social responsibility is an ethical framework in which the individual cooperates with other individuals and organizations for the benefit of society (Jensen, 2006). This research can provide a deeper understanding of the psychological and social mechanisms of individuals' sociopolitical actions on social media and be useful for politicians, social activists, and researchers in social and behavioral sciences.

Purpose

The overall goal of this research is to predict socio-political actions on social media based on the sense of social justice, focusing on the mediating role of social responsibility. This research tries to analyze the mental and emotional mechanisms of people regarding social inequalities and participation in social fields with a psychological and social perspective. In a world where social media has become one of the most important tools for civic activism, it is crucial to understand how a sense of social justice can lead individuals to engage in protest, advocacy, or reformist behavior. Meanwhile, social responsibility as an individual characteristic can play a key role in transforming feelings of justice or injustice into concrete actions. This

research, with an analytical approach, seeks to clarify the relationships between these variables in order to provide a more accurate picture of the factors influencing socio-political participation in cyberspace.

Methodology

The present research design was descriptive, correlational, using the structural equation modeling method. The statistical population of this study was all undergraduate students at the University of Mohaghegh Ardabili in the academic year 1401-1402, with a total number of 11,030. A total of 397 people (185 male and 212 female students) were selected as the research sample using the Krejci-Morgan (1970) sample size determination table using available sampling method. After explaining the purpose of the research and assuring the participants of confidentiality and ethical compliance, the instruments were administered, and the data were analyzed and that the data obtained from the questionnaires would be used solely for research purposes, and in compliance with the principles of research ethics, the research instruments were implemented and the data were analyzed using SPSS version 24 and AMOS version 24 software. After explaining the purpose of the research and assuring the participants that the information would remain confidential and that the data obtained from the questionnaires would be used solely for research purposes, and in compliance with the principles of research ethics, the research instruments were implemented and the data were analyzed using SPSS and AMOS version 24 software. The following instruments were used to collect data: 1. Wilf & Wray-Lake (2023) – Political-Social Actions in Social Media Scale (SASSM) 2. Schuyt, Smit, & Bekkers (2004) – Social Responsibility Scale. 3. Hezarjeribi (2011) – Social Justice Sense Scale.

Findings

The findings showed significant relationships between the research variables ($P < 0.01$). Specifically, the sense of social justice had a negative relationship with socio-political actions on social media and a positive relationship with social responsibility. Overall, 82% of socio-political actions could be explained by the direct and indirect effects of the sense of social justice. The variables of social justice and social responsibility had significant direct effects on socio-political actions on social media ($P < 0.001$). The coefficient of the indirect effect of the sense of social justice on socio-political actions through social responsibility was $\beta = 0.53$, and the significance of the mediating variable was confirmed by the Sobel test. All path

analysis indicators demonstrated a good fit, and the research model was confirmed. Women showed significant differences in the main research variables compared to men ($P < 0.01$).

Conclusion

The findings of the present study indicate that the sense of social justice plays a crucial role in explaining sociopolitical actions on social media. This sense of justice influences such actions both directly and indirectly, through the mediating role of social responsibility. Individuals who perceive and experience social injustice in society—and who also possess a strong sense of social responsibility—are more likely to engage in sociopolitical activities on social media platforms. Furthermore, a significant gender difference was observed in levels of social justice, social responsibility, and sociopolitical engagement. These differences may reflect distinct gender-based experiences and interpretations of justice and responsibility within digital spaces. Compared to men, women reported lower perceptions of social justice, higher levels of social responsibility, and greater sociopolitical activism online. These findings offer valuable insights into the psychological factors influencing civic and political participation in cyberspace and can inform the development of educational and social interventions aimed at enhancing social justice and responsibility.

Novelty

This study is the first to explore the combined role of the sense of social justice and social responsibility in explaining sociopolitical actions on social media. Its distinct contribution lies in identifying both the direct and indirect pathways through which the sense of social justice influences sociopolitical participation, including the mediating role of social responsibility. Furthermore, by analyzing gender differences in the perception of social justice, social responsibility, and digital activism, this research reveals new dimensions of how justice is experienced and interpreted in digital spaces, offering fresh perspectives for psychological, educational, and social interventions aimed at enhancing civic engagement in online environments.

Bibliography

- Abashidze, A.K., Inshakova, A.O., Solntsev, A.M. and Gugunskiy, D.A. (2021), "Socio-economic inequality as a barrier on the path of sustainable development: "institutional traps" and perspectives of overcoming them". *International Journal of Sociology and Social Policy*, 41,(1/2), 62-75.
<https://doi.org/10.1108/IJSSP-03-2020-0069>
- Anyiwo, N., Palmer, G. J., Garrett, J. M, Starck, J. G, & Hope, E. C. (2020). Racial and political resistance: An examination of the sociopolitical action of racially marginalized youth. *Current Opinion in Psychology*, 35, 86–91.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.03.005>
- Auxier, B. (2020). Activism on Social Media Varies by Race and Ethnicity, Age, Political Party. Pew Research Center. Retrieved September 15, 2022 from <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/07/13/activism-on-social-media-varies-by-race-and-ethnicity-age-political-party/>
- Bañales, J., Mathews, C., Hayat, N., Anyiwo, N., & Diemer, M. A. (2020). Latinx and black young adults' pathways to civic/political engagement. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 26(2), 176–188.
<https://doi.org/10.1037/cdp0000271>
- Briggs, J. E. (2008). Young women and politics: an oxymoron? *Journal of Youth Studies*, 11(6), 579–592. <https://doi.org/10.1080/13676260802193132>
- Ballard, P. J., & Ozer, E. J. (2016). The implications of youth activism for health and well-being. *Contemporary youth activism: Advancing social justice in the United States*. Editors: J. Conner & S.M. Rosen: Publisher: ABC-CLIO. Retrieved from <http://publisher.abc-clio.com/9781440842139>
- Berman, S. (1997). *Children's social consciousness and the development of social responsibility*. State University of New York Press.
- Carney, N. (2016). All lives matter, but so doe's race: Black lives matter and the evolving role of social media. *Humanity & Society*, 40(2), 180–199.
<https://doi.org/10.1177/0160597616643868>
- Cao, J., Lee, C., Sun, W., & De Gagne, J. C. (2022). The# StopAsianHate movement on Twitter: a qualitative descriptive study. *International journal of environmental research and public health*, 19(7), 3757. DOI: 10.3390/ijerph19073757
- Choi, A., D'Ignazio, C., Foucault Welles, B., & Parker, A. G. (2023, April). Social media as a critical pedagogical tool: Examining the relationship between youths' online sociopolitical engagements and their critical consciousness. In

- Proceedings of the 2023 CHI conference on human factors in computing systems (pp. 1-25). <https://doi.org/10.1145/3544548.358082>
- Diemer, M. A., Pinedo, A., Bañales, J., Mathews, C. J., Frisby, M. B., Harris, E. M., & McAlister, S. (2021). Recentring action in critical consciousness. *Child Development Perspectives*, 15(1), 12–17. DOI: 10.1177/0044118X14538289
- Diemer, M. A., Rapa, L. J., Park, C. J., & Perry, J. C. (2017). Development and validation of the critical consciousness scale. *Youth & Society*, 49(4), 461–483. DOI: 10.1177/0044118X14538289
- Fernández, J. S., & Watts, R. J. (2023). Sociopolitical development as emotional work: How young organizers engage emotions to support community organizing for transformative racial justice. *Journal of Adolescent Research*, 38(4), 697-725. DOI: 10.1177/07435584221105084
- Erlick, E. (2018). Trans youth activism on the internet. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 39(1), 73–92. DOI: 10.5250/fronjwomestud.39.1.0073
- Freire, P. (2002). *Education for critical consciousness*. New York, NY: Continuum. (Original work published 1973).
- Gallay, L. (2006). *Social responsibility*. In L. Sherrod, C. Flanagan, R. Kassimir, & A. Syvertsen (Eds.), *Youth activism: an international encyclopedia* (pp. 599–602). Westport: Greenwood Publishing.
- Ginwright, S. A. (2010). Peace out to revolution! Activism among African American youth: an argument for radical healing. *Young*, 18(1), 77–96. DOI: 10.1177/110330880901800106
- Gross, N. (2017). IfTheyGunnedMeDown: the double consciousness of black youth in response to oppressive media. *Souls*, 19(4), 416–437. DOI: 10.1080/10999949.2017.1389634
- Godfrey, E., & Grayman, J.K. (2014). Teaching Citizens: The Role of Open Classroom Climate in Fostering Critical Consciousness among Youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(11):1801-17. Doi: 10.1007/s10964-013-0084-5.
- Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. *The Academy of Management Review*, 12(1), 9–22. <https://doi.org/10.2307/257990>
- Gilligan, C. (1982). New maps of development: New visions of maturity. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(2), 199–212. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb02682.x>
- George Mwangi, C. A., Bettencourt, G. M., & Malaney, V. K. (2018). Collegians creating (counter) space online: A critical discourse analysis of the I, Too, Am

- social media movement. *Journal of Diversity in Higher Education*, 11(2), 146–163. <https://doi.org/10.1037/dhe0000054>
- Hazarjaribi, Ahmed (1390). Investigating the feeling of social justice and factors affecting it (case study of Tehran). *Applied Sociology*, 22 (3), 41-62. (In Persian)
- Hope, E.C. (2016). Preparing to Participate: The Role of Youth Social Responsibility and Political Efficacy on Civic Engagement for Black Early Adolescents. *Child Indicators Research*, 9(3), 609-630. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9331-5>
- Hitlin, S. (2003). Values as the core of personal identity: Drawing links between two theories of self. *Social Psychology Quarterly*, 66(2), 118–137. <https://doi.org/10.2307/1519843>
- Hope, E. C., Smith, C. D., Cryer-Coupet, Q. R., & Briggs, A. S. (2020). Relations between racial stress and critical consciousness for Black adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 70(4): 101184 <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2020.101184>
- Heberle, A. E., Rapa, L. J., & Farago, F. (2020). Critical consciousness in children and adolescents: a systematic review, critical assessment, and recommendations for future research. *Psychological Bulletin*, 146(6), 525. DOI: 10.1037/bul0000230
- Jokar, B; Hossein Chari, M; Mehrpour, A. (2013). Prediction of social responsibility based on identity styles in students of Shiraz University. *Culture in Islamic University*, 4(1), 22-3. (In Persian)
- Jensen, D. (2006). "Responsibility". *Endgame*. II. Toronto, ON: Seven Stories Press. p. 696. ISBN 978-1583227305.
- Komrelliwar, O.K., & Akre, A. (2023). Impact of Social Responsibility in Today's Youth. *Journal of Social Responsibility, Tourism and Hospitality*, 3(03), 15–18. <https://doi.org/10.55529/jsrth.33.15.18>
- Kelly, L. L. (2018). A snapchat story: how black girls develop strategies for critical resistance in school. *Learning Media and Technology*, 43(4), 374–389. DOI: 10.1080/17439884.2018.1472609
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, C., Phelps, E., & Gestsdottir, S. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The Journal of Early Adolescence*, 25(1), 17-71. DOI: 10.1177/0272431604272461
- Lind, E. A., Tyler, T. R., & Huo, Y. J. (1997). Procedural context and culture: Variation in the antecedents of procedural justice judgments. *Journal of*

Personality and Social Psychology, 73(4), 767–780. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.4.767>

- Lucas, T. (2009). Justifying outcomes versus processes: Distributive and procedural justice beliefs as predictors of positive and negative affectivity. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 28(4), 249–265. <https://doi.org/10.1007/s12144-009-9066-x>
- Manning, N., Penfold-Mounce, R., Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. A. (2017). Politicians, celebrities and social media: a case of informalisation? *Journal of Youth Studies*, 20(2), 127-144. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1206867>
- Mohammadi M, Rafie H, Mousavi M T, Hosseinzadeh S. (2016). Corruption Perception and Perceived Social Justice: upgrading the Administrative Integrity of Organizations and Improving the Citizens' Perceived Justice. *Social Problems of Iran*, 7 (1):125-144(In Persian).
- Marchi, R., & Clark, L. S. (2021). Social media and connective journalism: the formation of counterpublics and youth civic participation. *Journalism*, 22(2), 285–302. DOI: 10.1177/1464884918793934
- McGuire, J., & Gamble, W. (2006). Community service for youth: the value of psychological engagement over number of hours spent. *Journal of Adolescence*, 29(2):289-98. Doi: [10.1016/j.adolescence.2005.07.006](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.07.006).
- Perera, B. Y., Chaudhury, S. R., Albinsson, P. A., & Nafees, L. (2021). This is who I am: Instagram as Counterspace for Shared Gendered ethnic identity expressions. *Journal of the Association for Consumer Research*, 6(2), 274–285. DOI: 10.1086/713288
- Reig-Aleixandre N, García-Ramos JM, De la Calle-Maldonado C.(2023). Gender differences in professional social responsibility: Are women more responsible at work than men? *Organizational Psychology*. 20; 14:1049389. Doi: 10.3389/fpsyg.2023.1049389. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1049389
- Schuyt, T.N., Smit, J.H., & Bekkers, R. (2013). Constructing a Philanthropy-Scale: Social Responsibility and Philanthropy. *SSRN Electronic Journal*, 501:1-26. DOI: 10.2139/ssrn.501
- UNDP [United Nations Development Programme]. (2016). Human Development Report (data and definitions). Retrieved March 30, 2016, from <http://hdr.undp.org/en>

- Watts, R. J., & Hipolito-Delgado, C. P. (2015). Thinking ourselves to liberation?: advancing sociopolitical action in critical consciousness. *The Urban Review*, 47(5), 847–867. DOI: 10.1007/s11256-015-0339-0
- Watts, R. J., Williams, N. C., & Jagers, R. J. (2003). Sociopolitical development. *American journal of community psychology*, 31(1– 2), 185–194. DOI: 10.1023/A:1023076226146
- Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence. In C. A. Flanagan & B. D. Christens (Eds.), *Youth civic development: Work at the cutting edge. New Directions for Child and Adolescent Development*, (134):11-25. Doi: 10.1002/cd. 308.
- Watts RJ, Diemer MA, Voight AM. (2011). Critical consciousness: current status and future directions. *New Directions for Child and Adolescent Development*. 2011 winter; (134):43-57. Doi: 10.1002/cd.310.
- Wilf, S., & Wray-Lake, L. (2023). Development and validation of the youth sociopolitical action scale for social media (SASSM). *Adolescent research review*, 8(4), 481-494. DOI: 10.1007/s40894-023-00208-w.
- Wilf, S., Maker Castro, E., Gupta, K.G., & Wray-Lake, L. (2022). Shifting Culture and Minds: Immigrant-Origin Youth Building Critical Consciousness on Social Media. *Youth & Society*. 55(1): 0044118X2211038. DOI: 10.1177/0044118X221130757
- Wilf, S., & Wray-Lake, L. (2024). “That’s how revolutions happen”: Psychopolitical resistance in youth’s online civic engagement. *Journal of Adolescent Research*, 39(4), 827-860. <https://doi.org/10.1177/07435584211062121>.
- Zaff, J., Boyd, M., Li, Y., Lerner, J. V., & Lerner, R. M. (2010). Active and engaged citizenship: Multi-group and longitudinal factorial analysis of an integrated construct of civic engagement. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(7), 736–750. Doi: 10.1007 /s10964–010–9541–6.



سال چهاردهم / بهار ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی و احساس عدالت اجتماعی؛ نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی

• اکبر عطادخت^۱، بهمن اسماعیلی انامق^۲

تاریخ دریافت: ۰۲/۷/۱۴۰۳، تاریخ تایید: ۰۳/۱/۱۴۰۴

DOI: 10.22034/scm.2024.418418.1672

چکیده

امروزه جوانان از رسانه‌های اجتماعی برای فعالیت سیاسی اجتماعی برای تغییر هنجارها و سیاست‌ها استفاده می‌کنند. پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی کنش‌های سیاسی اجتماعی بر اساس احساس عدالت اجتماعی با نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در جوانان (زنان و مردان) انجام گرفت. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی (تحلیل مسیر) بود. جامعه آماری ۱۱۰۳۰ نفر از دانشجویان کارشناسی دانشگاه محقق اردبیلی بود. طبق جدول تعیین حجم نمونه کرجسی مورگان (۱۹۷۰)، ۳۹۷ نفر به عنوان نمونه به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب گردید. ابزارهای گردآوری داده‌ها، مقیاس کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی (ویلف و وری‌لیک، ۲۰۲۴)، مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی اسکایت، اسمیت و بکرز (۲۰۰۴) و مقیاس احساس عدالت اجتماعی هزارجریبی (۱۳۹۰) بود. داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS24 و AMOSE24 تجزیه تحلیل شد. یافته‌ها روابط معناداری بین متغیرهای پژوهش نشان داد ($P < 0/01$). به‌طور کلی ۸۲ درصد از کنش‌های سیاسی اجتماعی بر اساس احساس عدالت اجتماعی قابل تبیین بود. متغیرهای احساس عدالت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی اثر مستقیم معنادار ($P < 0/001$) داشت و تاثیر غیرمستقیم احساس عدالت اجتماعی برابر با $(\beta = 0/53)$ و معناداری متغیر میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی با آزمون سوبل تأیید شد. تمام شاخص‌های تحلیل مسیر دارای برازش مطلوبی بودند و مدل پژوهش تأیید شد. زنان در مقایسه با مردان در متغیرهای

۱. استاد، گروه روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران، ak_atadokht@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول)
esmaeilimrand@gmail.com

اصلی پژوهش تفاوت معنادار ($P < 0/01$) داشتند. نتیجه‌گیری می‌گردد، احساس عدالت اجتماعی پایین به همراه مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالا، کنش‌های سیاسی اجتماعی را در رسانه‌های اجتماعی پیش‌بینی می‌کند. زنان در مقایسه با مردان احساس عدالت اجتماعی پایین، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کنش‌های سیاسی اجتماعی بیشتر در رسانه‌های اجتماعی دارند.

واژه‌های کلیدی: رسانه‌های اجتماعی، عدالت اجتماعی، کنش‌های سیاسی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی

مقدمه

امروزه فعالیت‌های سیاسی اجتماعی جوانان یکی از موضوعات مطرح در روانشناسی اجتماعی است. امروزه جوانان با گسترش تکنولوژی و ظهور رسانه‌های اجتماعی با انبوه اطلاعات و اخبار در موضوعات مختلف اجتماعی و سیاسی مواجه هستند که به هر نحوی باعث برانگیختن و کنش سیاسی اجتماعی آنها می‌شود. از سوی دیگر جوانان تمایل واقعی به مشارکت در فرایندهای سیاسی و اجتماعی کشور دارند و در بستر اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به بحث و بررسی بسیاری از مشکلات مبرم و بحرانی می‌پردازند. امروزه رسانه‌های اجتماعی شبیه مدارس یا مراکز اجتماعی بستر و فضای جدیدی برای کنش‌های سیاسی اجتماعی شده است. با توجه به اینکه جوانان اغلب دسترسی کمی به اشکال متعارف مشارکت مدنی مانند رای دادن، نامزدی در گروه‌ها و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های جامعه دارند یا اصلاً دسترسی در جوامع مختلف ندارند، مشارکت سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی ممکن است یکی از معدود راه‌هایی باشد که جوانان می‌توانند در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی شرکت کنند.

در نتیجه جوانان در رسانه‌های اجتماعی در حال ایجاد جنبش‌هایی هستند که هنجارها و سیاست‌ها را در سطوح ملی و جهانی تغییر دهند. مشارکت سیاسی اجتماعی در جوانان نه تنها با رشد بهنجار فردی مرتبط است، بلکه برای توسعه مثبت پایدار جوامع نیز حیاتی است. مطالعات مختلف عوامل تعیین‌کننده‌ای را مسئول مشارکت جوانان در انواع خاصی از فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی می‌دانند. با این حال مطالعات انجام گرفته تاکنون نتوانسته است برخی از عوامل تعیین‌کننده اساسی را شناسایی کنند و نیازمند تحقیقات تکمیلی و ادامه‌دار است. از عوامل تشدید کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی آنچه که می‌تواند اهمیت بررسی داشته باشد، بحث عدالت اجتماعی است. همانطور که گروه‌های به حاشیه رانده در مواجهه با نابرابری‌های اجتماعی علیه نظام‌های ظلم و بی‌عدالتی اقدام می‌کنند

تا خود را از موقعیت ستم‌دیده‌رهایی بخشند (چوی^۱، ۲۰۲۳). در این راستا رسانه‌های اجتماعی، مانند توییتر و تیک‌تاک به سایت‌های محبوبی برای افزایش آگاهی از نابرابری‌های سیستمی مداوم و فعالیت سیاسی اجتماعی در جهان تبدیل شده است (ویلف، ماکرکاسترو، گوپا و وری لک^۲، ۲۰۲۲). آنچه در این بین می‌تواند ضرورت بررسی داشته باشد، موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که به نظر می‌رسد با مشارکت سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی در نتیجه مشاهده بی‌عدالتی اجتماعی مرتبط باشد. چنانکه مسئولیت‌پذیری اجتماعی موجب تعهد برای اقداماتی است که علاوه بر تأمین منافع خود، موجبات بهبود رفاه جامعه را نیز فراهم می‌آورد (جنسن^۳، ۲۰۰۶).

این مطالعه کمک می‌کند تا دانش تجربی ما در خصوص فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی جوانان در رسانه‌های اجتماعی افزایش یابد و عوامل تاثیرگذار بر فعالیت‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی و همچنین عوامل سببی به چالش کشیده شدن تصمیمات و رویکردهای اتخاذ شده اجتماعی و سیاسی جامعه به واسطه رسانه‌های اجتماعی توسط جوانان در جامعه ایرانی بررسی گردد. به لحاظ اینکه در خصوص کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی پژوهش‌هایی صورت نگرفته است و خلاء پژوهشی در این زمینه و ریشه‌یابی علل آن وجود دارد. محققان خواستار تحقیقات بیشتری برای بررسی اقدامات سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی و ریشه‌یابی دلایل آن شده‌اند (آنیو، پالمر، گارت، استارک و هوپ^۴، ۲۰۲۰). در این راستا، فعالیت‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی و برخی علل آن نیازمند مطالعه است. با بررسی‌های انجام شده تاکنون پژوهشی به بررسی کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی و نقش احساس عدالت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در آن نپرداخته است. بنابراین فهم روابط ساختاری بین این متغیرها می‌تواند نقش مهمی در گسترش دانش در خصوص علل کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی باشد و نتایج آن در تصمیم‌گیری‌های کلان سیاسی اجتماعی استفاده کاربردی داشته باشد. براساس مطالبی که مطرح شد، پژوهش حاضر به دنبال فهم این است که آیا کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی از عدالت اجتماعی احساس شده

1 . Choi

2 . Wilf, Maker Castro, Gupta & Wray-Lake

3 . Jensen & Derrick

4 . Anyiwo, Palmer, Garrett, Starck & Hope

و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تاثیر می‌پذیرد؟ لذا هدف پژوهش بررسی کنش‌های سیاسی اجتماعی بر اساس احساس عدالت اجتماعی با نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. فرضیه‌های پژوهش بر اساس اهداف پژوهشی چنین مطرح می‌گردد: ۱. احساس عدالت اجتماعی بر کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی اثر مستقیم دارد. ۲. احساس عدالت اجتماعی بر کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی با نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. ۳. احساس عدالت اجتماعی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی اثر مستقیم دارد. ۴. مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر کنش‌های سیاسی اجتماعی اثر مستقیم دارد. ۵. احساس عدالت اجتماعی در زنان در مقایسه با مردان پایین است. ۶. مسئولیت‌پذیری اجتماعی در زنان در مقایسه با مردان بیشتر است. ۷. کنش‌های سیاسی اجتماعی در زنان در مقایسه با مردان بیشتر است.

چارچوب مفهومی

کنش‌های سیاسی اجتماعی از نظریه توسعه اجتماعی-سیاسی^۱ مشتق شده است. نظریه توسعه سیاسی اجتماعی فرآیندهای توسعه سیاسی اجتماعی را توضیح می‌دهد که نمونه آن اقدامات رهایی‌بخش جوانان در راستای توسعه اجتماعی و سیاسی است (واتس و هیپولیتو دلگادو^۲، ۲۰۰۳). نظریه توسعه سیاسی اجتماعی از ایده‌های فعالان و دانشمندان سیاه پوست، سایر دانشمندان آزادی‌خواه از جمله مفهوم‌سازی فریره^۳ (۲۰۰۲) از دانش انتقادی^۴ و از بینش‌های حاصل از تجربیات زندگی پسران سیاه‌پوست در ایالات متحده ایجاد شد. اگرچه نظریه توسعه سیاسی اجتماعی ممکن است برای جوانان در سراسر جهان قابل استفاده باشد اما تا حد زیادی در ایالات متحده مورد مطالعه قرار گرفته است (هبرل، راپا و فاراگو^۵، ۲۰۲۰). توسعه سیاسی اجتماعی دارای سه بعد اصلی است که در ارتباط متقابل هستند: دانش انتقادی که در آن جوانان درباره نابرابری‌های اجتماعی و تاریخچه سیستم‌های بی‌عدالتی به یادگیری می‌پردازند. این یادگیری به تفکیک شامل فرآیندها (سیاست‌ها و عملکردها) و نتایج بی‌عدالتی (آسیب و اختلال در عملکرد اجتماعی و شخصی) است. بعد

1 . sociopolitical development theory

2 . Watts & Hipolito-Delgado

3 . Freire's

4 . critical consciousness

5 . Heberle, Rapa & Farago

دوم کارآمدی سیاسی^۱ است که در آن جوانان برای ایجاد تغییرات سیاسی اجتماعی توانمند می‌شوند و بعد سوم کنش سیاسی اجتماعی است که در آن جوانان در برابر سیستم‌های استبدادی مقاومت می‌کنند و اقدامات رهایی‌بخش انجام می‌دهند (واتس و هیپولیتو دلگادو^۲، ۲۰۱۵). براساس نظریه توسعه سیاسی اجتماعی، هر سه بعد با یکدیگر همبستگی مثبت دارند که توسط تحقیقات کمی نیز پشتیبانی می‌شود (دیمر، راپا، پارک و پری^۳، ۲۰۱۷؛ هوپ و همکاران، ۲۰۲۰). کنش‌های سیاسی اجتماعی بر مقاومت در برابر ظلم تمرکز می‌کند و بنابراین بر رفتارهایی متمرکز است که در نهایت سیاست‌ها و هنجارهای گروه مسلط را به حاشیه رانده شده و در سطوح فردی، گروهی یا اجتماعی باعث تغییرات می‌گردد (واتس، دیمر و وویت^۴، ۲۰۱۱). به طور خاص، دانش انتقادی هم با مشارکت سیاسی حضوری (دیمر و همکاران، ۲۰۲۱) و هم با اقدامات مدنی در رسانه‌های اجتماعی (بانلیس، ماتیوس، حیات، آنیوو و دیمر^۵، ۲۰۲۰) مرتبط است.

رسانه‌های اجتماعی با توجه به فضای آزاد خود برای بیان و وجود موانع کمتر برای دسترسی نسبت به سایر فضاهای مدنی، فضای منحصر به فردی را برای جوانان فراهم می‌کند تا در برابر سیستم‌های ظالمانه مقاومت کنند و عدالت‌خواهی را دنبال کنند (مارچی و کلارک^۶، ۲۰۲۱). بنابراین برای اینکه موضوع فعالیت‌های توسعه سیاسی اجتماعی جوانان به طور جامع بررسی شود، کنش‌های سیاسی اجتماعی در زمینه رسانه‌های اجتماعی باید به طور سیستماتیک مورد مطالعه قرار گیرد. این مطالعه کنش سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی را شامل تلاش‌های فردی و جمعی جوانان برای شناسایی و اصلاح سیستم‌های ستم و نابرابری می‌داند که بر اساس نظریه توسعه سیاسی اجتماعی (واتس و همکاران، ۲۰۰۳) و با الهام از تعریف بالارد و اوزر^۷ (۲۰۱۶) از فعالیت‌های توسعه‌ای سیاسی اجتماعی جوانان است. بالارد و اوزر (۲۰۱۶) فعالیت‌های توسعه‌ای سیاسی اجتماعی را شامل تلاش‌های جوانان در به چالش کشیدن بی‌عدالتی گذشته با هدف زمینه‌سازی یا ایجاد آینده‌ای جدید برای خود و

1 . political efficacy

2 . Watts & Hipolito-Delgado

3 . Diemer, Rapa, Park & Perry

4 . Watts, Diemer, Voight

5 . Bañales, Mathews, Hayat, Anyiwo & Diemer

6 . Marchi & Clark

7 . Ballard & Ozer

جوامع‌شان می‌داند (گین‌رایت ۱، ۲۰۱۰). به عنوان مثال، جوانان در رسانه‌های اجتماعی، ارزشها و روایت‌های غالب را به چالش می‌کشند (گراس^۲، ۲۰۱۷)، شرکت در کمپین‌های آموزش عمومی (ارلیک^۳، ۲۰۱۸)، ایجاد هویت‌های اجتماعی مثبت (کلی^۴، ۲۰۱۸)، ارائه حمایت عاطفی به هم وطن‌های مواجهه شده با نژادپرستی و تبعیض (جورج موانگی، بتنکورت و مالنی^۵، ۲۰۱۸) و در اقدامات جمعی مانند طوفان‌های توییت برای حمایت از جنبش‌های اجتماعی شرکت می‌کنند (کارنی^۶، ۲۰۱۶). در دهه گذشته، فعالان مدنی از رسانه‌های اجتماعی برای افزایش آگاهی در مورد مسائل سیاسی اجتماعی جاری و بسیج دیگران برای تغییر اجتماعی استفاده کرده‌اند. به عنوان مثال، سیاستمداران و افراد مشهور از توییت برای به اشتراک گذاشتن نظرات سیاسی خود استفاده می‌کنند (منینگ، پنفولد‌مانس، لودر، ورومن و سینوس^۷، ۲۰۱۷). جوانان در رسانه‌های اجتماعی از هنر برای کنش‌های سیاسی اجتماعی و مقاومت در برابر ظلم و تعریف هنجارها و روایت‌های جدید استفاده می‌کنند (پرا، چاودری، آلبینسون و نافیس^۸، ۲۰۲۱). برای بسیاری از جوانان کنش سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی به طور جدایی ناپذیری با اقدامات سیاسی اجتماعی حضوری برای حمایت از جنبش‌های اجتماعی در هم تنیده شده است (ویلف و وری‌لیک^۹، ۲۰۲۱). رسانه‌های اجتماعی تا حدی گرایش سیاسی توده‌ها را دموکراتیک کرده‌اند و به ویژه بستری را برای گروه‌های به حاشیه رانده شده و کم‌نمایش فراهم کرده‌اند تا علیه بی‌عدالتی‌های اجتماعی صحبت کنند (جوی، ۲۰۲۳). چنانکه براساس تعریف بالارد و اوزر (۲۰۱۶) کنش‌های اجتماعی سیاسی، اقدامی بر علیه بی‌عدالتی موجود در جوامع است.

آباشیدزه، اینشاکووا، سولنتسف و گوگونسکی^{۱۰} (۲۰۲۰)، نابرابری اجتماعی را به عنوان انتشار نامتعادل منابع، شرایط زندگی، فرصت‌ها و پاداش‌های مختلف در بین افراد، گروه‌ها و طبقات اجتماعی مانند جنسیت می‌دانند. محققانی که به بررسی عدالت اجتماعی می‌پردازند،

1. Ginwright
2. Gross
3. Erlick
4. Kelly
5. George Mwangi, Bettencourt & Malaney
6. Carney
7. Manning, Penfold-Mounce, Loader, Vromen, & Xenos
8. Perera, Chaudhury, Albinsson & Nafees
9. Wilf & Wray-Lake
10. Abashidze, Inshakova, Solntsev & Gugunskiy

دو نوع عدالت را شناسایی کرده‌اند: عدالت توزیعی و رویه‌ای (لوکاس^۱، ۲۰۰۹). عدالت توزیعی درک میزان تخصیص عادلانه پاداش و منابع توسط جامعه است. عدالت توزیعی با مقایسه آنچه که یک شخص دریافت می‌کند با دریافتی که توسط نفر دیگر دریافت می‌کند، حاصل می‌شود (گرینبرگ^۲، ۱۹۸۷). عدالت رویه‌ای به عدالت درک شده از قوانین و فرآیندهای تصمیم‌گیری اشاره دارد که بر میزان اختصاص منابع و پاداش نیز موثر است (لیند، تایلر و هو^۳، ۱۹۹۷). از اهداف پژوهش بررسی رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی با کنش‌های سیاسی اجتماعی است. مسئولیت اجتماعی مفهومی است که در زمینه‌های تجارت، اقتصاد، علوم سیاسی و روان‌شناسی مثبت‌گرا استفاده می‌شود. در سراسر رشته‌ها، مسئولیت اجتماعی به عنوان منعکس‌کننده نگرانی‌هایی تعریف می‌شود که فراتر از خواسته‌ها، نیازها یا دستاوردهای شخصی است (گالای^۴، ۲۰۰۶). مسئولیت اجتماعی یک چارچوب اخلاقی است که در آن فرد به نفع جامعه یا سایر افراد و سازمان‌ها همکاری می‌کند (جنسن، ۲۰۰۶). مسئولیت اجتماعی دارای مؤلفه شناختی و عاطفی است و همچنین یک جهت‌گیری ارزشی است که رفتارهای اجتماعی، اخلاقی و مدنی افراد را بر می‌انگیزد (هیتلین^۵، ۲۰۰۳).

پیشینه تحقیق

کنش سیاسی اجتماعی جوانان که طیف وسیعی از رفتارها را برای از بین بردن سیستم‌های بی‌عدالتی و سرکوب در بر می‌گیرد، به طور فزاینده‌ای در رسانه‌های اجتماعی و پلت‌فرم‌های دیجیتال انجام می‌شود. به عنوان مثال سیاه‌پوستان در آمریکا از رسانه‌های اجتماعی برای اطلاع‌رسانی عمومی در خصوص نژادپرستی بین فردی و ساختاری، درخواست حمایت روانی و بسیج میلیون‌ها نفر در سراسر جهان برای اعتراض و اعلام نظرات استفاده می‌کنند (کارنی، ۲۰۱۶). در بحبوحه افزایش جرایم ناشی از خشونت علیه آمریکایی‌های آسیایی در طول شروع کوید-۱۹ در سال ۲۰۲۰، جوانان آسیایی‌تبار از رسانه‌های اجتماعی برای اطلاع‌رسانی در خصوص نژادپرستی و اقدامات ضد آسیایی و همچنین سازماندهی اعتراضات محلی و رویدادهای حمایت از جامعه آسیایی‌تبار استفاده کردند (کائو، لی، سان و دی‌گاگن^۶، ۲۰۲۲).

1 . Lucas

2 . Greenberg

3 . Lind, Tyler & Huo

4 . Galla

5 . Hitlin

6 . Cao, Lee, Sun & De Gagne

مطالعات مختلف کنش‌های سیاسی اجتماعی را به بی‌عدالتی تجربه شده نسبت می‌دهند. در تایید این موضوع گادفری و گریمن^۱ (۲۰۱۴)، دریافتند که مشارکت سیاسی اجتماعی در میان جوانان کم درآمد با افزایش نابرابری درآمد افزایش می‌یابد که نشان می‌دهد تجارب نابرابری اقتصادی جوانان کم درآمد را انگیزه می‌دهد تا برای اصلاح این نابرابری‌ها اقدام کنند. نتایج پژوهش چوی (۲۰۲۳) نشان داد، بی‌عدالتی‌های اجتماعی معمولاً در رسانه‌های اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرند و رسانه‌ها فرصت‌هایی را برای جوانان فراهم می‌کنند تا از بی‌عدالتی‌ها آگاه شده و این بی‌عدالتی‌ها را به چالش بکشند. در این راستا مشارکت سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی به ویژه در میان زنان، سیاه پوستان و جوانان آزادی‌خواه در ایالات متحده رایج است (اکسیر^۲، ۲۰۲۰).

در ادامه برخی مطالعات پیشین به اهمیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی در فعالیت‌های سیاسی اجتماعی اشاره کرده‌اند. مطالعه مک گوایر و گمبل^۳ (۲۰۰۶) نشان داد، جوانانی که در فعالیت‌های اجتماعی و خدمات اجتماعی شرکت می‌کنند، احساس مسئولیت اجتماعی و تعلق اجتماعی بیشتری نشان می‌دهند. مطالعات متعدد نشان داده است که مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبتی بر رشد اجتماعی جوانان دارد. به عنوان مثال، مطالعه‌ای که توسط لرنر^۴ و همکاران (۲۰۰۵) انجام شد، دریافتند که جوانانی که در فعالیت‌های اجتماعی شرکت می‌کنند و احساس مسئولیت می‌کنند، سطوح بالاتری از پیشرفت تحصیلی، عزت نفس و شایستگی اجتماعی دارند. علاوه بر این، چنین فعالیت‌هایی به آنها کمک می‌کند تا مهارت‌هایی مانند رهبری، کار گروهی و همدلی را توسعه دهند که برای رشد شخصی آنها ضروری است. مطالعه دیگری که توسط هوپ (۲۰۱۶)، انجام یافت، نشان داد، مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان سیاه پوست در ایالات متحده آمریکا به طور مستقیم با مشارکت اجتماعی آنها مرتبط است و تأثیر غیرمستقیم مسئولیت اجتماعی جوانان را در رابطه بین کارآمدی سیاسی و مشارکت مدنی آشکار ساخت. کمره لیوار و آکره^۵ (۲۰۲۳)، در مطالعه‌ای تشریح کردند که مسئولیت اجتماعی در جوانان عامل مهم فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی و انجام کار گروهی در پی مسائل جهانی مانند فقر، نابرابری و تغییرات آب و هوایی برجسته و سایر موضوعات اجتماعی است.

-
- 1 . Godfrey & Grayman
 - 2 . Auxier
 - 3 . McGuire & Gamble
 - 4 . Lerner
 - 5 . Komrelliwar & Akre

مرور مطالعات پیشین نشان داد، با اینکه پژوهش‌هایی مرتبط با اهداف پژوهش جاری انجام یافته است اما پژوهشی که روابط عدالت اجتماعی و کنش‌های سیاسی اجتماعی را با در نظر گرفتن نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در یک مطالعه واحد بررسی کند، یافت نگردید.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ میزان و درجه کنترل متغیرها غیرآزمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها میدانی محسوب می‌شود. طرح پژوهش حاضر توصیفی، از نوع همبستگی با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه تحقیق شامل دانشجویان کارشناسی دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ به تعداد ۱۱۰۳۰ نفر بود. تعداد ۳۹۷ نفر (۱۸۵ دانشجوی مرد و ۲۱۲ دانشجوی زن) با استفاده جدول تعیین حجم نمونه کرجسی-مورگان (۱۹۷۰) به عنوان نمونه به روش نمونه‌گیری دردسترس با توجه به ملاک سادگی دسترسی به صورت اینترنتی (۳۰ درصد داده‌ها) و مراجعه میدانی مورد بررسی قرار گرفتند. بعد از تشریح هدف پژوهش و اطمینان‌دهی جهت محرمانه ماندن نتایج پژوهش و اینکه اطلاعات مقیاس صرفاً جهت انجام کار پژوهشی مورد استفاده واقع می‌شود و با رعایت موازین اخلاقی پژوهشگری، مقیاس‌ها اجرا و داده‌های آن در نرم افزار SPSS24، AMOSE24 تجزیه تحلیل گردید. جهت گردآوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده گردید:

۱). مقیاس کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی^۱ (SASSM): این مقیاس توسط ویلف و وری لیک^۲ (2024)، براساس مطالعه ۸۰۹ جوان ساکن در ایالت ایالات متحده ساخته شده است. این مقیاس بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی انجام شده دارای یک بعد است. این مقیاس دارای ۱۵ گویه و پاسخ‌دهی به روش لیکرتی پنج گزینه‌ای کاملاً مخالفم (۱) و کاملاً موافقم (۵) است. نمره بالا نشان دهنده فعالیت‌های سیاسی اجتماعی بیشتر در رسانه‌های اجتماعی است. تست پایایی بر اساس سن، جنسیت، تنوع نژادی و قومیتی و مهاجربودن توسط سازندگان در ساکنان ایالت متحده امریکا انجام شد که نشان داد، مقیاس دارای پایایی مطلوبی است. پایایی مقیاس با آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۹۰ بدست آمد. سازندگان مقیاس از دو مقیاس مقیاس تفکر انتقادی^۳ و مقیاس کارآمدی سیاسی^۴ برای

1 . Sociopolitical Action Scale for Social Media (SASSM)

2 . Wilf & Wray-Lake

3 . critical reflection

4 . political efficacy

آزمایش اعتبار همگرا استفاده کردند و همبستگی مثبت بین مقیاس کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی و دو مقیاس کارآمدی سیاسی (۰/۴۳) و تفکر انتقادی (۰/۳۴) گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز ضریب همبستگی مقیاس کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی ۰/۷۸ به دست آمده است.

۲. مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی: این مقیاس در سال ۲۰۰۴ توسط اسکایت، اسمیت و بکرز^۱ برای اندازه‌گیری مسئولیت‌پذیری اجتماعی ساخته شده است و روایی صوری و محتوایی آن توسط سازندگان تایید شده است. این مقیاس دارای سه بعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی و در کل هشت گویه است. این مقیاس دارای طیف لیکرتی پنج گزینه‌ای از یک (کاملاً مخالفم) تا پنج (کاملاً موافقم) است. سه بعد مقیاس عبارتند از: انسجام میان نسل‌ها (گویه‌های یک و دو)، بعد انسجام میان نسل‌ها، تمایل نسبت به انسجام در جامعه (گویه‌های سه و چهار) و مسئولیت‌پذیری شخصی در قبال بهزیستی دیگران در مقابل مسئولیت‌نهادهای اجتماعی (گویه‌های پنج تا هشت). گویه‌های زوج به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. حداقل نمره در این مقیاس ۸ و حداکثر نمره ۴۰ است. پایایی این مقیاس توسط سازندگان در سال (۲۰۰۴) ۰/۵۷ گزارش شده است. پایایی این مقیاس در پژوهش جوکار، حسین چری و مهرپور (۱۳۹۳)، ۰/۶۵ و پایایی زیرمقیاس‌ها نیز بین ۰/۶۰ تا ۰/۷۰ متغیر بود. همچنین جوکار و همکاران (۱۳۹۳) روایی آن را براساس تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی تایید کردند. مقدار آلفای کرونباخ برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در پژوهش حاضر ۰/۷۰ و برای زیر مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۶۴، ۰/۶۷ و ۰/۶۹ بدست آمد.

۳. مقیاس احساس عدالت اجتماعی: این مقیاس توسط هزارجریبی (۱۳۹۰) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۱۲ گویه بوده و هدف ارزیابی میزان احساس عدالت اجتماعی از ابعاد مختلف (عدالت رویه ای، عدالت توزیعی) می‌باشد. گویه‌های ۱ تا ۶ بعد عدالت رویه‌ای و گویه‌های ۷ تا ۱۲ بعد عدالت توزیعی را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری مقیاس به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای است که به گزینه کاملاً مخالفم نمره (۱) و کاملاً موافقم نمره (۵) داده می‌شود. در پژوهش هزارجریبی (۱۳۹۰) روایی صوری و محتوایی این مقیاس مورد تایید قرار گرفته است. همچنین در پژوهش محمدی، رفیعی، موسوی و حسین‌زاده (۱۳۹۵) جهت سنجش اعتبار سازه این مقیاس از تحلیل عاملی استفاده کردند که بر این اساس دو بعد مقیاس

را تایید کردند. دامنه بار عاملی گویه‌ها از ۰/۳۹۲ تا ۰/۷۲۱ متغیر بود و تمامی آنها معنی‌دار بودند ($P < ۰/۰۰۱$). همچنین در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۵)، شاخص نیکویی برازش و شاخص برازش اصلاح شده به ترتیب برابر ۰/۹۴۶ و ۰/۹۲۱ بدست آمد، بنابراین دارای برازش مطلق قابل قبولی است. پایایی این مقیاس در پژوهش هزار جریبی (۱۳۹۰)، با استفاده از آلفای کرونباخ برای تمامی ابعاد و نیز کل مقیاس بالای ۰/۶۵ بدست آمده است. همچنین آلفای کرونباخ این مقیاس در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۵)، ۰/۸۳ بدست آمده است.

یافته‌ها

جدول ۱: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

کشیدگی	چولگی	S.D	میانگین	N	
-۰/۳۸	-۰/۴۲	۸/۴۵	۲۵/۱۹	۳۹۷	احساس عدالت اجتماعی
۲/۳۸	۰/۶۰	۴/۷۹	۱۲/۶۷	۳۹۷	عدالت رویه‌ای
۰/۵۳	۰/۴۸	۴/۹۵	۱۲/۵۳	۳۹۷	عدالت توزیعی
-۰/۰۹	-۰/۶۰	۶/۷۱	۲۸/۸۴	۳۹۷	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۱/۰۲	-۰/۵۵	۳/۶۹	۱۶/۰۴	۳۹۷	مسئولیت‌پذیری در قبال بهزیستی دیگران در برابر نهادهای اجتماعی
-۰/۶۶	-۰/۳۱	۲/۰۲	۶/۰۴	۳۹۷	تمایل به انسجام اجتماعی
-۰/۳۶	-۰/۰۸	۲/۴۷	۶/۳۶	۳۹۷	انسجام نسل‌ها
۰/۰۴	-۰/۷۰	۱۱/۵۴	۵۵/۸۲	۳۹۷	کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی

این پژوهش با مطالعه نفر ۳۹۷ نفر (۱۸۵ دانشجوی مرد و ۲۱۲ دانشجوی زن) انجام یافت که میانگین سنی آنها ۲۳ با انحراف استاندارد ۰/۸ بود. دامنه سنی شرکت‌کنندگان بین ۱۸ تا ۳۵ سال بود. جدول (۱) شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی در متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. چولگی متغیرها در بازه (۲- و -) و کشیدگی متغیرها در بازه (۳ و -) است، لذا داده از توزیع نرمال برخوردار هستند.

جدول ۲: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین متغیرهای پژوهش برحسب جنسیت

p	t	D.F	S.D	میانگین	فراوانی	گروهها	
۰/۰۱	۱۴/۶۳	۳۹۵	۶/۵۴	۲۰/۵۲	۲۱۲	زنان	احساس عدالت اجتماعی
			۷/۱۰	۳۰/۵۵	۱۸۵	مردان	فرض برابری واریانس
۰/۰۱	-۱۲/۶۹	۳۹۵	۴/۵۱	۳۲/۲۱	۲۱۲	زنان	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
			۶/۷۵	۲۴/۹۷	۱۸۵	مردان	فرض برابری واریانس
۰/۰۱	-۱۸/۵۲	۳۹۵	۶/۷۸	۶۳/۱۷	۲۱۲	زنان	کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی
			۱۰/۰۳	۴۷/۴۰	۱۸۵	مردان	فرض برابری واریانس

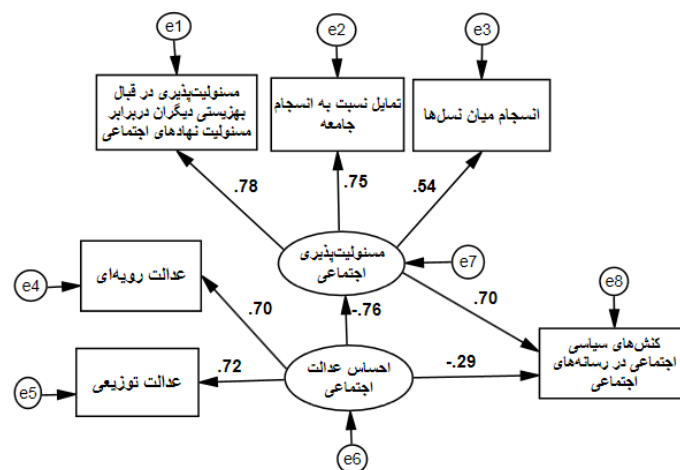
همانطور که جدول (۲)، نشان می‌دهد، گروه زنان و مردان تفاوت معناداری در میانگین نمرات مقیاس احساس عدالت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی دارند که این تفاوت در سطح آماری ($P < 0/01$) معنی دار است. بنابر نتایج حاصل گروه زنان در مقایسه با گروه مردان در مقیاس احساس عدالت اجتماعی نمره پایین و در مقیاس‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی دارای نمره بیشتری هستند، براین اساس نتایج پژوهش در این خصوص در تایید فرضیه‌های پژوهشی است.

جدول ۳: ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش ($p < 0/01$) **

متغیرها	احساس عدالت اجتماعی	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی
احساس عدالت اجتماعی	۱	** -۰/۵۳	** -۰/۶۷
عدالت رویه‌ای	** ۰/۸۶	** -۰/۴۲	** -۰/۵۷
عدالت توزیعی	** ۰/۸۷	** -۰/۵۰	** -۰/۵۹
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	** -۰/۵۳	۱	** ۰/۷۸
مسئولیت‌پذیری در قبال بهزیستی دیگران در برابر نهادهای اجتماعی	** -۰/۵۰	** ۰/۸۹	** ۰/۷۱
تمایل به انسجام اجتماعی	** -۰/۴۴	** ۰/۷۶	** ۰/۷۰
انسجام نسل‌ها	** -۰/۳۳	** ۰/۷۵	** ۰/۴۸
کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی	** -۰/۶۷	** ۰/۷۸	۱

در ادامه روابط بین متغیرهای مشاهده‌پذیر با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از آن است که بین متغیرهای پژوهش رابطه معنی‌دار ($p < 0.01$) وجود دارد. بررسی رابطه میان متغیرهای پژوهش نشان داد، احساس عدالت اجتماعی و مؤلفه‌های به عنوان متغیر پیش‌بین با مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مؤلفه‌های به عنوان متغیر واسطه‌ای و کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی به عنوان متغیر ملاک دارای همبستگی منفی معنی‌دار است.

در ادامه مفروضه‌های داده‌های از دست رفته، موارد دور افتاده (پرت) مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش داده‌های از دست رفته با میانگین مقادیر متغیرها جایگزین شد. نتایج بررسی موارد پرت در متغیرهای پژوهش نشان داد که در هیچ یک از متغیرهای پژوهش موارد پرت وجود ندارد. رابطه خطی بین متغیرهای پژوهش، یک سویه بودن جهت مدل، استفاده از متغیرهای فاصله‌ای یا نسبی در متغیرهای پژوهش و توزیع نرمال داده‌ها به لحاظ اینکه از مفروضه‌های مدل معادلات ساختاری می‌باشد، مد نظر قرار گرفت و روی هم رفته تمامی مفروضه‌های اساسی برقرار است.



نمودار ۱: مدل ساختاری روابط بین متغیرهای پژوهش

پیش‌بینی کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی براساس احساس عدالت اجتماعی با نقش واسطه‌ای مسئولیت اجتماعی هدف اساسی پژوهش بود. همانگونه که ملاحظه می‌شود، اثر مستقیم استاندارد احساس عدالت اجتماعی با کنش‌های سیاسی اجتماعی در

رسانه‌های اجتماعی برابر با $(\beta = -0/29, p = 0/001)$ ، احساس عدالت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی برابر با $(\beta = -0/76, p = 0/001)$ و اثر مستقیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی با کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی $(\beta = 0/70, p = 0/001)$ به صورت مثبت معنادار است، براین اساس فرضیه‌های ۱، ۳ و ۴ پژوهش تایید می‌گردد و می‌توان مدل ساختاری روابط بین متغیرهای آشکار و پنهان را طبق نمودار (۱) رسم نمود.

جدول ۴: ضرایب مستقیم غیراستاندارد و استاندارد مسیرهای موجود در مدل (ضرایب مدل رگرسیونی)

متغیر پیش بین	متغیر ملاک	B	S.E	β	C.R	P
احساس عدالت اجتماعی	کنش سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی	-۱/۰۱	۰/۲۶	-۰/۲۹	-۳/۸۰	۰/۰۰۱
	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	-۰/۶۵	۰/۰۶	-۰/۷۶	-۹/۳۹	۰/۰۰۱
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	کنش سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی	۲/۸۲	۰/۳۲	۰/۷۰	۸/۸۰	۰/۰۰۱

در ادامه ضرایب مستقیم غیراستاندارد و استاندارد مسیرهای موجود در مدل در جدول (۴) آمده است. از آنجا که ضریب استاندارد هر کدام از متغیرهای پیش‌بین در پیش‌بینی متغیر ملاک به لحاظ آماری معنی‌دار ($p < 0/001$) است، روابط معناداری بین متغیرها در مدل تأیید می‌شود.

جدول ۵: ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم، غیر مستقیم و کل موجود در مدل

تاثیر کل استاندارد	تاثیر مستقیم غیر مستقیم استاندارد	تاثیر مسیر مستقیم استاندارد		مسیرهای مورد بررسی	
		P	β	کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی	احساس عدالت اجتماعی
β	β				
-۰/۸۲	-۰/۵۳	۰/۰۰۱	-۰/۲۹	کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی	احساس عدالت اجتماعی
-۰/۷۶	---	۰/۰۰۱	-۰/۷۶	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	احساس عدالت اجتماعی

یکی از هدف‌های تحلیل مسیر ارائه میزان اثر غیرمستقیم متغیر پیش‌بین (متغیر برونزا) بر متغیر ملاک (متغیر درونزا) است. نتایج بررسی اثرات غیرمستقیم و کل در جدول (۵) آمده

است. نتایج نشان می‌دهد، اثر غیرمستقیم متغیر احساس عدالت اجتماعی با کنش‌های اجتماعی سیاسی در رسانه‌های اجتماعی ($\beta = -0/53$) و منفی است، براین اساس فرضیه دوم پژوهشی تایید می‌گردد. اثر غیرمستقیم علاوه بر اثر مستقیم (بدون واسطه) احساس عدالت اجتماعی است که بر کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی تاثیر دارد. تاثیر مستقیم و تاثیر غیرمستقیم استاندارد احساس عدالت اجتماعی بر کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی ($\beta = 0/82$) است. از آنجا که رابطه بین متغیر پیش‌بین و میانجی و متغیر میانجی و ملاک معنادار است، رابطه غیرمستقیم نیز معنادار است. در راستای تایید این موضوع از آزمون سوبل (Sobel Test) جهت بررسی معناداری متغیر میانجی در رابطه میان متغیر پیش‌بین و ملاک استفاده گردید و مقدار آماره آزمون بدست آمده از مقدار $1/96$ بیشتر شد ($Z\text{-value} = 2/15$)، براین اساس فرض صفر (مبنی بر اینکه متغیر میانجی نقشی در رابطه میان رابطه متغیر مستقل و وابسته ندارد) رد شده و معناداری متغیر میانجی تایید می‌گردد.

جدول ۶: شاخص‌های برازش مدل اندازه گیری

شاخص	Df/x2	GFI	AGFI	NFI	IFI	CFI	RMSEA
مقدار	۱/۲۳	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۵۹
مقدار قابل قبول	۱-۵	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸

نتایج مربوط به شاخص‌های برازش نیز در جدول (۶) آمده است. در مجموع نتایج نشان می‌دهد که شاخص‌های برازش در دامنه مورد قبول قرار دارند. مقدار بدست آمده از شاخص خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) کمتر از ($0/08$) است که نشانگر برازش مطلوب مدل است.

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی براساس احساس عدالت اجتماعی با نقش واسطه‌ای مسئولیت‌پذیری اجتماعی انجام شد. یافته‌ها نشان داد، کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی در ارتباط مستقیم با احساس عدالت اجتماعی است و مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان نقش واسطه‌گر و تبیین‌کننده بین کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی و احساس عدالت اجتماعی دارد. بدین شرح که بر اساس نتایج پژوهش، وقتی احساس بی‌عدالتی اجتماعی با

مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان همراه است، باعث گرایش جوانان به رسانه‌های اجتماعی و اقدامات سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی می‌گردد. نتایج پژوهش نشان داد، برحسب جنسیت، احساس عدالت اجتماعی در قشر زنان پایین، مسئولیت‌پذیری اجتماعی در زنان بالا و اقدامات اجتماعی سیاسی در رسانه‌های اجتماعی در زنان بیشتر است. در کل نتایج در هر دو قشر زنان و مردان مشخص کرد، احساس ناعدالتی‌های اجتماعی در صورتی که با مسئولیت‌پذیری اجتماعی همراه باشد، اقدامات سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی بهتر قابل پیش‌بینی است. براساس نتایج حاصل تمام فرضیه‌های پژوهشی تایید گردید.

در خصوص رابطه احساس عدالت اجتماعی و کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی، نتایج پژوهش همسو با یافته‌های مطالعات چوی (۲۰۲۳)، هوپ (۲۰۱۶)، کمره لیوار و آکره (۲۰۲۳)، گادفری و گریمن (۲۰۱۴) است که تایید کردند، عامل بی‌عدالتی اجتماعی باعث اقدامات سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی می‌گردد. در واقع بی‌عدالتی‌های اجتماعی معمولاً در رسانه‌های اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرند و رسانه‌ها فرصت‌هایی را برای جوانان فراهم می‌کنند تا از بی‌عدالتی‌ها آگاه شده و این بی‌عدالتی‌ها را به چالش کشیده و علیه بی‌عدالتی‌ها کنش‌های سیاسی اجتماعی انجام دهند (چوی، ۲۰۲۳). براساس دیدگاه مارچی و کلارک (۲۰۲۱)، رسانه‌های اجتماعی به لحاظ در دسترس بودن و داشتن فضای آزاد و کمتر تهدید کننده بودن جهت تبادل نظر برای بیان دیدگاهها و اقدامات سیاسی اجتماعی و همچنین داشتن موانع کمتر نسبت به سایر محیط‌های اجتماعی، فضای منحصر به فردی را برای جوانان فراهم می‌کند تا در برابر تصمیمات و سیستم‌های ناعادلانه مقاومت کنند و عدالت‌خواهی را دنبال کنند. از سوی دیگر کنش‌های سیاسی اجتماعی معمولاً در جهت ایجاد عدالت اجتماعی انجام می‌یابد و در راستای ارضاء نیازها و تامین حقوق افراد است (هوپ، ۲۰۱۶). جوانان امروزی با چالش‌های مختلفی از جمله مسائل اقتصادی، نگرانی‌های زیست محیطی، حقوق شهروندی و بی‌عدالتی‌های اجتماعی روبرو هستند. آنها کسانی هستند که با این چالش‌ها مواجه شده‌اند و این موضوع برای آنها بسیار نگران کننده است. از این رو، برای افزایش آگاهی در مورد مسائل اجتماعی و ایجاد تغییرات مثبت، کارهای ابتکاری انجام می‌دهند (کمره لیوار و آکره، ۲۰۲۳).

در خصوص نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در تبیین کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی، نتایج پژوهش همسو با نتایج پژوهش‌های کمره لیوار و آکره

(۲۰۲۳) و هوپ (۲۰۱۶) بود که نشان داد، مشارکت مدنی در ارتباط مستقیم با مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان است. در تبیین این موضوع می‌توان ذکر کرد، مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان عامل مشارکت در فرآیندهای سیاسی، کمک به مردم و مشارکت در ریشه‌کنی بی‌عدالتی‌های اجتماعی است. مسئولیت اجتماعی جوانان منعکس‌کننده جهت‌گیری به سمت مشارکت مدنی است. براین اساس جوانانی که دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی هستند، معتقدند که جوانان باید در اقدامات مدنی مشارکت داشته باشند و تغییرات مثبتی را در سیستم‌های فعلی به نفع جامعه آرمانی ایجاد کنند (هوپ، ۲۰۱۶). مسئولیت اجتماعی به جوانان انگیزه می‌دهد تا خلاقانه فکر کنند و راه‌حل‌های ابتکاری برای مشکلات اجتماعی ارائه دهند. آنها یاد می‌گیرند خارج از چارچوب فکر کنند، آزمایش کنند و ریسک کنند. مسئولیت اجتماعی آنها را تشویق می‌کند تا نوآور باشند و شروع به فکر کردن در مورد راه‌هایی برای ایجاد تأثیر مثبت در جامعه خود کنند (کمره لیوار و آکره، ۲۰۲۳). مسئولیت اجتماعی یک جهت‌گیری ارزشی است که ریشه در روابط آزاد با دیگران بدون هرگونه تعصب و پیش‌داوری، اصول اخلاقی مراقبت و عدالت‌خواهی دارد که عامل انگیزه اقدامات مدنی خاصی است (وری‌لیک و سیورتسن^۱، ۲۰۱۱). در واقع مسئولیت اجتماعی باعث برانگیختن رفتارهای فرد برای کمک به دیگران و کمک به جامعه می‌شود. مسئولیت‌پذیری اجتماعی شامل رفتارهایی است که نفع کل انسانها در آن وجود دارد و با رفتارهای خدمات اجتماعی، رفتارهای طرفدار محیط‌زیست و فعالیت‌های سیاسی ارتباط مثبت دارند (وری‌لیک و سیورتسن، ۲۰۱۱). علاوه بر این، رفتارهای مدنی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی یک فرد متقابلاً به یکدیگر تأثیرگذار است. همانطور که مسئولیت اجتماعی ممکن است باعث ایجاد کنش مدنی شود، انواع خاصی از اقدامات مدنی نیز ممکن است مسئولیت اجتماعی را افزایش دهد. با این حال، ارزش‌ها همیشه منجر به عمل نمی‌شوند و موانع متعددی مانند محدودیت زمانی، استرس مربوط به برآوردن نیازهای اساسی خود، هنجارهای اجتماعی که بر رقابت به جای نگرانی برای دیگران تأکید می‌کند یا کمبود فرصت، مانع از انجام مسئولیت اجتماعی جوانان می‌شود (وری‌لیک و سیورتسن، ۲۰۱۱).

از دیگر نتایج پژوهش این بود که احساس بی‌عدالتی اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالا در ارتباط است. در واقع اصول اخلاقی مراقبت و عدالت‌خواهی عامل محوری برای

1. Wray-Lake & Syvertsen

مسئولیت اجتماعی هستند (برمن^۱، ۱۹۹۷). مسئولیت اجتماعی به تعهد فرد برای عمل به شیوه‌ای اشاره دارد که به نفع جامعه بزرگتر باشد. این مفهوم در دوران اخیر به ویژه در پی مسائل جهانی مانند فقر، نابرابری و بی‌عدالتی‌های اجتماعی برجسته شده است (کمره لیوار و آکره^۲، ۲۰۲۳). براین اساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی در راستای تحقق عدالت اجتماعی صورت می‌گیرد. مولفه‌های مسئولیت اجتماعی مانند مراقبت و عدالت‌خواهی اصولی متمایز اما سازگار هستند که منجر به مشارکت مدنی جوانان و کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی می‌گردد.

در نهایت نتیجه کلی پژوهش نشان داد، کنش‌های سیاسی اجتماعی متأثر از بی‌عدالتی اجتماعی تجربه شده است. در این میان مسئولیت‌پذیری اجتماعی که دارای نقش واسطه‌ای است، باعث تقویت کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی می‌گردد. یافته کلی پژوهش براساس نظریه توسعه سیاسی اجتماعی واتس و همکاران (۲۰۰۳) قابل تبیین است، براساس این نظریه جوانان در برقرار عدالت نژادی و اجتماعی احساس مسئولیت کرده و در این راستا به کنش‌های سیاسی اجتماعی می‌پردازند (فرناندز و واتس^۳، ۲۰۲۳). همچنین این واقعیت مطابق با مفهوم‌سازی‌های زف، بوید، لرنر^۴ (۲۰۱۰) است که مطرح کردند، فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی با انگیزه مراقبت و عدالت‌خواهی و تحت تاثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی انجام می‌گیرد. چنانکه در این خصوص بالارد و اوزر (۲۰۱۶) فعالیت‌های توسعه سیاسی اجتماعی را اقدامی بر علیه بی‌عدالتی موجود در جوامع می‌داند و هیتلین (۲۰۰۳) رفتارهای اجتماعی، اخلاقی و مدنی را ناشی از یک جهت‌گیری ارزشمند مانند مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌داند که رفتار افراد را در جهت تشکیل جامعه آرمانی سوق می‌دهد.

زنان در پژوهش حاضر در مقایسه با مردان احساس عدالت اجتماعی پایین، مسئولیت‌پذیری بالا و کنش‌های سیاسی اجتماعی بیشتر در رسانه‌های اجتماعی داشتند. این تفاوت‌های زنان در مسئولیت‌پذیری و کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی در مقایسه با مردان براساس یافته‌ها و تبیین‌های انجام یافته پژوهش جاری می‌تواند ناشی از تفاوت زنان و مردان در عدالت اجتماعی تجربه شده باشد. با اینکه در جامعه ایران تصمیمات کلان اجتماعی و سیاسی در راستای برابری جنسیتی در زمینه‌های آموزشی، اقتصادی و اجتماعی و فرصت‌های

1 . Berman

2 . Komrelliwar & Akre

3 . Fernández & Watts.

4 . Zaff, Boyd, Lerner & Lerner

شغلی پیش می‌رود با این حال بر اساس شاخص نابرابری جنسیتی برنامه توسعه سازمان ملل متحد که برای ۱۸۸ کشور در دسترس است، نروژ با کمترین مقدار شاخص نابرابری جنسیتی رتبه اول را دارد و نیجر در رتبه آخر و ایران نیز در رتبه ۶۹ قرار دارد (برنامه توسعه سازمان ملل متحد^۱، ۲۰۱۶). عدالت اجتماعی احساس شده، عدالتخواهی را سبب می‌شود که بر اساس نظر برمن (۱۹۹۷) و کلیگان (۱۹۸۲) از عوامل محوری مسئولیت‌پذیری اجتماعی است و اقدامات سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی بر اساس عدالت اجتماعی تجربه شده تحت تاثیر مسئولیت‌پذیری زنان صورت می‌گیرد. چنانکه شواهد نشان می‌دهد، زنان به علت سطوح بالاتر کشف ارزش‌های شخصی و آگاهی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد بیشتری داشته (ریگ‌الکساندر، گارسیاراموس و کاله‌مالدونادو^۲، ۲۰۲۳) و در این راستا اقدامات سیاسی اجتماعی شایعتری در رسانه‌های اجتماعی دارند (اکسیر، ۲۰۲۰). به طور طبیعی روش اقدامات سیاسی اجتماعی زنان و مردان تفاوت‌هایی دارد، بدین شرح که مردان جوان به احتمال زیاد قانون را زیر پا می‌گذارند و در تظاهرات و اقدامات مستقیم شرکت می‌کنند، اما کنش‌های سیاسی اجتماعی زنان بیشتر از طریق کمک مالی، نامه نوشتن به مسئولین و نهادهای اجتماعی و همچنین فعالیت در جنبش‌های سیاسی اجتماعی به خصوص از طریق رسانه‌های رسانه‌های اجتماعی است (بریگز^۳، ۲۰۰۸).

اقدامات سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی بهتر است با نگرش مثبت و علمی مورد بررسی واقع شود، چنانکه فعالیت‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی به دنبال رشد هویتی، تفکر انتزاعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در جوانان بروز پیدا می‌کند. بنابه ماهیت دوران نوجوانی یا اوایل جوانی در این سنین افراد در راستای گسترش هویت خود علاقه‌مند به مسائل سیاسی اجتماعی شده و موضوعات اجتماعی از جمله عدالت اجتماعی را بر اساس تجزیه و تحلیل و تجربه خودشان از محیط اجتماعی مورد نقد و بررسی قرار می‌دهند. در این راستا پیشنهاد است، سیاستگذاران و مجریان جامعه زمینه لازم برای فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و مطالبه‌گری قشرهای مختلف جامعه در فضای مجازی و واقعی فراهم آورند و با شنیدن صدای مردمی که احساس می‌کنند حقوق آنها تضییع شده است و در نتیجه با رسیدگی به مطالبه آنها شاهد عملی شدن مفهوم مردم‌سالاری دینی باشیم. نتایج مطالعه حاضر

1 . United Nations Development Programme's (UNDP)

2 . Reig-Aleixandre, García-Ramo & Calle-Maldonado

3 . Briggs

می‌تواند باعث گسترش دانش و نگرش علمی تصمیم‌گیران سیاسی اجتماعی جامعه در خصوص اقدامات سیاسی اجتماعی جوانان به خصوص در رسانه‌های اجتماعی باشد و در نتیجه عامل تغییرات مثبت در اندیشه و رویه‌های مدیریتی مسئولین و تصمیم‌گیران کلان اجتماعی در ارتباط با اقدامات سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی باشد. با این حال مطالعه حاضر دارای محدودیت‌های جانبی است از جمله اینکه مطالعه حاضر در ویژگی‌های جمعیت‌شناختی فقط مسئله جنسیت را بررسی کرده است و سایر متغیرها مانند تحصیلات، شغل، پایگاه اجتماعی اقتصادی و قومیت بررسی نگردیده است. این مطالعه صرفاً در جمعیت دانشجویی انجام یافته است و از ابزارهای خودگزارشی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. اقدامات سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی در مطالعه حاضر محدود به بررسی متغیرهای عدالت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بود و نیاز به مطالعه سایر متغیرهای پیش‌بین و میانجی وجود دارد. در این راستا پیشنهاد می‌گردد سایر عوامل و متغیرهای پیش‌بین و میانجی تاثیرگذار بر کنش‌های سیاسی اجتماعی جوانان در رسانه‌های اجتماعی بررسی گردد. در مطالعات آینده ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بیشتری مانند، شغل، تحصیلات، پایگاه اجتماعی اقتصادی، قومیت بر کنش‌های سیاسی اجتماعی نیازمند بررسی است. بهتر است کنش‌های سیاسی اجتماعی در گروه‌های غیر دانشجویی و حتی سایر گروه‌های سنی نیز بررسی گردد. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس و سی درصد داده‌های جمع‌آوری شده به روش اینترنتی و از طریق رسانه‌های اجتماعی بود که امکان نظارت مستقیم بر پاسخدهی نبوده است، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی اجرای مقیاس‌ها به صورت حضوری و روش نمونه‌گیری به شیوه تصادفی باشد.

منابع

- هزار جریبی، جعفر. (۱۳۹۰). بررسی احساس عدالت اجتماعی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران). *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۲(۳)، ۴۱-۶۲.
- محمدی، مهدی؛ رفیعی، حسن؛ موسوی، میرطاهر و حسین‌زاده، سمانه. (۲۰۱۶). ادراک فساد و احساس عدالت اجتماعی. *فصلنامه مسائل اجتماعی ایران*، ۷(۱)، ۱۲۵-۱۴۴.
- Abashidze, A.K., Inshakova, A.O., Solntsev, A.M. and Gugunskiy, D.A. (2021). "Socio-economic inequality as a barrier on the path of sustainable development: "institutional traps" and perspectives of overcoming them". *International Journal of Sociology and Social Policy*, 41,(1/2), 62-75. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-03-2020-0069>
- Anyiwo, N., Palmer, G. J., Garrett, J. M, Starck, J. G, & Hope, E. C. (2020). Racial and political resistance: An examination of the sociopolitical action of racially marginalized youth. *Current Opinion in Psychology*, 35, 86–91. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.03.005>
- Auxier, B. (2020). Activism on Social Media Varies by Race and Ethnicity, Age, Political Party. Pew Research Center. Retrieved September 15, 2022 from <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/07/13/activism-on-socialmedia-varies-by-race-and-ethnicity-age-political-party/>
- Bañales, J., Mathews, C., Hayat, N., Anyiwo, N., & Diemer, M. A. (2020). Latinx and black young adults' pathways to civic/political engagement. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 26(2), 176–188. <https://doi.org/10.1037/cdp0000271>
- Briggs, J. E. (2008). Young women and politics: an oxymoron? *Journal of Youth Studies*, 11(6), 579–592. <https://doi.org/10.1080/13676260802193132>
- Ballard, P. J., & Ozer, E. J. (2016). The implications of youth activism for health and well-being. *Contemporary youth activism: Advancing social justice in the United States*. Editors: J. Conner & S.M. Rosen: Publisher: ABC-CLIO. Retrieved from <http://publisher.abc-clio.com/9781440842139>
- Berman, S. (1997). *Children's social consciousness and the development of social responsibility*. State University of New York Press.
- Carney, N. (2016). All lives matter, but so doe's race: Black lives matter and the evolving role of social media. *Humanity & Society*, 40(2), 180–199. <https://doi.org/10.1177/0160597616643868>
- Cao, J., Lee, C., Sun, W., & De Gagne, J. C. (2022). The# StopAsianHate movement on Twitter: a qualitative descriptive study. *International journal of environmental research and public health*, 19(7), 3757. DOI: 10.3390/ijerph19073757
- Choi, A., D'Ignazio, C., Foucault Welles, B., & Parker, A. G. (2023, April). Social media as a critical pedagogical tool: Examining the relationship between youths' online sociopolitical engagements and their critical consciousness. In Proceedings of the 2023 CHI conference on human factors in computing systems (pp. 1-25). <https://doi.org/10.1145/3544548.358082>

- Diemer, M. A., Pinedo, A., Bañales, J., Mathews, C. J., Frisby, M. B., Harris, E. M., & McAlister, S. (2021). Recentring action in critical consciousness. *Child Development Perspectives*, 15(1), 12–17. DOI: 10.1177/0044118X14538289
- Diemer, M. A., Rapa, L. J., Park, C. J., & Perry, J. C. (2017). Development and validation of the critical consciousness scale. *Youth & Society*, 49(4), 461–483. DOI: 10.1177/0044118X14538289
- Fernández, J. S., & Watts, R. J. (2023). Sociopolitical development as emotional work: How young organizers engage emotions to support community organizing for transformative racial justice. *Journal of Adolescent Research*, 38(4), 697-725. DOI: 10.1177/07435584221105084.
- Erlick, E. (2018). Trans youth activism on the internet. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 39(1), 73–92. DOI: 10.5250/fronjwomestud.39.1.0073.
- Freire, P. (2002). *Education for critical consciousness*. New York, NY: Continuum. (Original work published 1973).
- Gallay, L. (2006). *Social responsibility*. In L. Sherrod, C. Flanagan, R. Kassimir, & A. Syvertsen (Eds.), *Youth activism: an international encyclopedia* (pp. 599–602). Westport: Greenwood Publishing.
- Ginwright, S. A. (2010). Peace out to revolution! Activism among African American youth: an argument for radical healing. *Young*, 18(1), 77–96. DOI: 10.1177/110330880901800106
- Gross, N. (2017). IfTheyGunnedMeDown: the double consciousness of black youth in response to oppressive media. *Souls*, 19(4), 416–437. DOI: 10.1080/10999949.2017.1389634
- Godfrey, E., & Grayman, J.K. (2014). Teaching Citizens: The Role of Open Classroom Climate in Fostering Critical Consciousness among Youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(11):1801-17. Doi: 10.1007/s10964-013-0084-5.
- Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. *The Academy of Management Review*, 12(1), 9–22. <https://doi.org/10.2307/257990>
- Gilligan, C. (1982). New maps of development: New visions of maturity. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(2), 199–212. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb02682.x>
- George Mwangi, C. A., Bettencourt, G. M., & Malaney, V. K. (2018). Collegians creating (counter) space online: A critical discourse analysis of the I, Too, Am social media movement. *Journal of Diversity in Higher Education*, 11(2), 146–163. <https://doi.org/10.1037/dhe0000054>
- Hazarjaribi, Ahmed (1390). Investigating the feeling of social justice and factors affecting it (case study of Tehran). *Applied Sociology*, 22 (3), 41-62. (In Persian)
- Hope, E.C. (2016). Preparing to Participate: The Role of Youth Social Responsibility and Political Efficacy on Civic Engagement for Black Early Adolescents. *Child Indicators Research*, 9(3), 609-630. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9331-5>
- Hitlin, S. (2003). Values as the core of personal identity: Drawing links between two theories of self. *Social Psychology Quarterly*, 66(2), 118–137. <https://doi.org/10.2307/1519843>
- Hope, E. C., Smith, C. D., Cryer-Coupet, Q. R., & Briggs, A. S. (2020). Relations between racial stress and critical consciousness for Black adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 70(4): 101184 <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2020.101184>

- Heberle, A. E., Rapa, L. J., & Farago, F. (2020). Critical consciousness in children and adolescents: a systematic review, critical assessment, and recommendations for future research. *Psychological Bulletin*, 146(6), 525. DOI: 10.1037/bul0000230
- Jokar, B; Hossein Chari, M; Mehrpour, A. (2013). Prediction of social responsibility based on identity styles in students of Shiraz University. *Culture in Islamic University*, 4(1), 22-3. (In Persian)
- Jensen, D. (2006). "Responsibility". *Endgame*. II. Toronto, ON: Seven Stories Press. p. 696. [ISBN 978-1583227305](#).
- Komrelliwar, O.K., & Akre, A. (2023). Impact of Social Responsibility in Today's Youth. *Journal of Social Responsibility, Tourism and Hospitality*, 3(03), 15–18. <https://doi.org/10.55529/jsrth.33.15.18>
- Kelly, L. L. (2018). A snapchat story: how black girls develop strategies for critical resistance in school. *Learning Media and Technology*, 43(4), 374–389. DOI: 10.1080/17439884.2018.1472609
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, C., Phelps, E., & Gestsdottir, S. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The Journal of Early Adolescence*, 25(1), 17-71. DOI: 10.1177/0272431604272461
- Lind, E. A., Tyler, T. R., & Huo, Y. J. (1997). Procedural context and culture: Variation in the antecedents of procedural justice judgments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(4), 767–780. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.4.767>
- Lucas, T. (2009). Justifying outcomes versus processes: Distributive and procedural justice beliefs as predictors of positive and negative affectivity. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 28(4), 249–265. <https://doi.org/10.1007/s12144-009-9066-x>
- Manning, N., Penfold-Mounce, R., Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. A. (2017). Politicians, celebrities and social media: a case of informalisation? *Journal of Youth Studies*, 20(2), 127-144. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1206867>
- Mohammadi M, Rafie H, Mousavi M T, Hosseinzadeh S. (2016). Corruption Perception and Perceived Social Justice: upgrading the Administrative Integrity of Organizations and Improving the Citizens' Perceived Justice. *Social Problems of Iran*, 7 (1):125-144(In Persian).
- Marchi, R., & Clark, L. S. (2021). Social media and connective journalism: the formation of counterpublics and youth civic participation. *Journalism*, 22(2), 285–302. DOI: 10.1177/1464884918793934
- McGuire, J., & Gamble, W. (2006). Community service for youth: the value of psychological engagement over number of hours spent. *Journal of Adolescence*, 29(2):289-98. Doi: [10.1016/j.adolescence.2005.07.006](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.07.006).
- Perera, B. Y., Chaudhury, S. R., Albinsson, P. A., & Nafees, L. (2021). This is who I am: Instagram as Counterspace for Shared Gendered ethnic identity expressions. *Journal of the Association for Consumer Research*, 6(2), 274–285. DOI: 10.1086/713288
- Reig-Aleixandre N, García-Ramos JM, De la Calle-Maldonado C.(2023). Gender differences in professional social responsibility: Are women more responsible at work than men? *Organizational Psychology*. 20; 14:1049389. Doi: 10.3389/fpsyg.2023.1049389. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1049389

- Schuyt, T.N., Smit, J.H., & Bekkers, R. (2013). Constructing a Philanthropy-Scale: Social Responsibility and Philanthropy. *SSRN Electronic Journal*, 501:1-26. DOI: 10.2139/ssrn.501
- UNDP [United Nations Development Programme]. (2016). Human Development Report (data and definitions). Retrieved March 30, 2016, from <http://hdr.undp.org/en>
- Watts, R. J., & Hipolito-Delgado, C. P. (2015). Thinking ourselves to liberation?: advancing sociopolitical action in critical consciousness. *The Urban Review*, 47(5), 847–867. DOI: 10.1007/s11256-015-0339-0
- Watts, R. J., Williams, N. C., & Jagers, R. J. (2003). Sociopolitical development. *American journal of community psychology*, 31(1–2), 185–194. DOI: 10.1023/A: 1023076226146
- Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence. In C. A. Flanagan & B. D. Christens (Eds.), *Youth civic development: Work at the cutting edge. New Directions for Child and Adolescent Development*, (134):11-25. Doi: 10.1002/cd. 308.
- Watts RJ, Diemer MA, Voight AM. (2011). Critical consciousness: current status and future directions. *New Directions for Child and Adolescent Development*. 2011 winter; (134):43-57. Doi: 10.1002/cd.310.
- Wilf, S., & Wray-Lake, L. (2023). Development and validation of the youth sociopolitical action scale for social media (SASSM). *Adolescent research review*, 8(4), 481-494. DOI: 10.1007/s40894-023-00208-w.
- Wilf, S., Maker Castro, E., Gupta, K.G., & Wray-Lake, L. (2022). Shifting Culture and Minds: Immigrant-Origin Youth Building Critical Consciousness on Social Media. *Youth & Society*. 55(1): 0044118X2211038. DOI: 10.1177/0044118X221130757
- Wilf, S., & Wray-Lake, L. (2024). “That’s how revolutions happen”: Psychopolitical resistance in youth’s online civic engagement. *Journal of Adolescent Research*, 39(4), 827-860. <https://doi.org/10.1177/07435584211062121>
- Zaff, J., Boyd, M., Li, Y., Lerner, J. V., & Lerner, R. M. (2010). Active and engaged citizenship: Multi-group and longitudinal factorial analysis of an integrated construct of civic engagement. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(7), 736–750. Doi: 10.1007/s10964-010-9541-6.

پیوست:

مقیاس کنش‌های سیاسی اجتماعی در رسانه‌های اجتماعی						
ردیف	گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	از افزایش آگاهی عمومی در مورد یک موضوع اجتماعی یا سیاسی در رسانه‌های اجتماعی استقبال می‌کنم.					
۲	به دنبال کنندگان خود در رسانه‌های اجتماعی در مورد یک موضوع اجتماعی یا سیاسی آموزش می‌دهم.					
۳	در مورد یک موضوع اجتماعی یا سیاسی در رسانه‌های اجتماعی بحث یا مناظره می‌کنم.					
۴	دیدگاه متفاوتی نسبت به آنچه به شما آموزش داده شده در مورد تاریخ به اشتراک می‌گذارم.					
۵	انگ‌ها، کلیشه‌ها یا تعصبات را در رسانه‌های اجتماعی به چالش می‌کشم.					
۶	دیدگاه‌های خود را درباره یک موضوع اجتماعی یا سیاسی که توسط رسانه‌ها پوشش داده نمی‌شود، به اشتراک می‌گذارم.					
۷	روش جدیدی از تفکر یا روایت جدید از موضوعات اجتماعی یا سیاسی در رسانه‌ها، ترویج می‌کنم.					
۸	از هنر مانند شعر، نقاشی و نمودار و موارد دیگر در انتشار یک موضوع اجتماعی یا سیاسی در رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کنم.					
۹	در بحث‌های اجتماعی و سیاسی در رسانه‌های اجتماعی دیگران را تشویق یا حمایت می‌کنم.					
۱۰	نظرات شخصی خود را در رسانه‌های اجتماعی مطرح می‌کنم تا دیگران را به ارزش‌های مورد قبول خود ترغیب کنم.					
۱۱	دنبال کنندگان خود را تشویق می‌کنم تا اقدامات اجتماعی یا سیاسی (آنلاین یا حضوری) انجام دهند.					
۱۲	در برخی موضوعات اجتماعی و سیاسی در رسانه‌های اجتماعی با دیگران اعلام اتحاد و همبستگی می‌کنم.					
۱۳	در رسانه‌ها در موضوعات اجتماعی و سیاسی، حامی افرادی هستم که صدا و خواسته آنها شنیده نمی‌شود.					
۱۴	در موضوعات اجتماعی و سیاسی پیوندهایی (لینک) را در رسانه‌های اجتماعی به اشتراک می‌گذارم.					
۱۵	بی‌عدالتی را در رسانه‌های اجتماعی اطلاع‌رسانی می‌کنم تا افراد یا مؤسسات در قبال اقدامات خود پاسخگو باشند.					